

Retouradres: Postbus 202, 1000 AE Amsterdam

Aan de leden van de gemeenteraad.

Datum April 2019

Behandeld door OJZ, afdeling Onderwijs & Leerplicht

E-mail

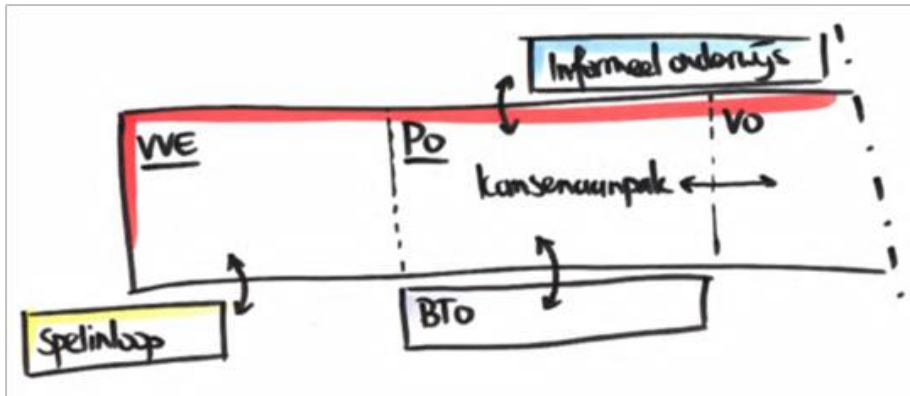
Onderwerp Versterking spelinloop ouders en peuters, brede talentontwikkeling en mentoring

Geachte leden van de gemeenteraad,

Amsterdam wil een rechtvaardige stad zijn waarin ieder kind, los van zijn of haar achtergrond, gelijke kansen heeft op een optimale ontwikkeling. Door opleidingsachtergrond van ouders, armoede en andere oorzaken zijn er verschillen in kansen van kinderen. Om te voorkomen dat talent verloren gaat en om de verschillen in achtergrond te compenseren, is het belangrijk om vanaf jonge leeftijd kinderen met achterstanden een brede ondersteuning te bieden. Het college investeert hierin via de voorschool, de kansenaanpak primair onderwijs, de kansenaanpak voortgezet onderwijs en de mbo agenda. In de aanpak zitten echter nog enkele zwakke plekken die versterkt kunnen worden om zo een doorgaande lijn te organiseren.

Inleiding

Zoals het college in de brief 'Onderwijsvisie 2019-2025' heeft opgenomen, is het onderwijs belangrijk in de ambitie om meer kansengelijkheid voor jeugdigen te realiseren. Om die reden zet de gemeente in op een stevige en integrale peutervoorziening via de Voorschool, het tegengaan van achterstanden in taal en rekenen en het vergroten van de ouderbetrokkenheid middels de Kansenaanpak Primair Onderwijs en de Kansenaanpak voor het Voortgezet Onderwijs. Maar het onderwijs hoeft dit niet alleen te doen. Ook terreinen zoals gezondheid, jeugdwelzijn, armoede, sport, kunst en cultuur en de sociale basis dragen bij aan het verminderen van de verschillen in de stad.

Gemeentelijke ondersteuning via formele onderwijs (binnenschools, zoals via kansenaanpak PO en VO) en informeel aanbod (buitenschools, bijvoorbeeld via Spelinloop, bto en mentoraten)

Het college heeft daarom besloten de aanpak te verstevigen door in te zetten op drie specifieke voorzieningen. Deze drie voorzieningen maken onderdeel uit van de Sociale Basis¹. In deze brief schetst het college hoe een intensivering van een aantal voorzieningen in de sociale basis, specifiek bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid voor jeugdigen.

Het gaat dan om:

- Inzet ten behoeve van het jonge kind in de leeftijd tot 2 jaar. Het college heeft met ingang van dit jaar de leeftijd voor de voorschool vervroegd naar 2 jaar, maar ook voor die leeftijd ontstaan al achterstanden. Met de spelinloop voor ouders en peuters hebben de stadsdelen een goede voorziening voor kinderen tot 2,5 jaar, maar deze is nog te beperkt toegankelijk. Het college wil hier extra op inzetten.
- Versterking van de brede talentontwikkeling. Het college zet met de kansenaanpak stevig in op extra leerondersteuning. We weten dat voor de stimulering van gelijke kansen ook de ontwikkeling van andere talenten belangrijk is. De stadsdelen hebben met de brede talentontwikkeling goede voorzieningen neergezet, maar het aanbod en de toegankelijkheid voor kinderen met een risico op ongelijke kansen kunnen nog beter. Ook hierop wil het college extra inzetten.
- Extra investeren op informeel onderwijs ofwel mentoring. Deze extra, meer individueel gerichte ondersteuning, helpt achterstanden te bestrijden. We weten dat veel hoger opgeleide ouders dit zelf voor hun kinderen organiseren, terwijl juist kinderen van lager opgeleide ouders hier baat bij hebben. Er zijn al verschillende, door de stadsdelen gesubsidieerde projecten in de stad en ook hier wil het college de toegankelijkheid verbeteren.

In samenwerking met de stadsdelen en de afdeling Jeugd werkt de afdeling Onderwijs verder aan de gestelde ambities en worden nadere afspraken gemaakt over belangrijke punten, zoals.:

¹ De sociale basis in de stadsdelen voorziet in een breed en laagdrempelig aanbod van activiteiten en ondersteuning voor alle kinderen en jongeren in de eigen wijk of buurt. Binnenkort ter besluitvorming in de raad: "Samen vooruit Op weg naar een stevige sociale basis in Amsterdam, Stedelijk kader 2020-2023".

- het bereiken van de kinderen en jongeren die dat het hardste nodig hebben;
- de professionele (pedagogische) kwaliteit van het aanbod;
- de verbinding met formele partijen zoals de JGZ en de aanbieders;
- de aansluiting met het onderwijs met betrekking tot de organisatie en invulling van het aanbod bto en mentoring;
- de verdeling van de extra middelen in aansluiting op het nieuwe verdeelmodel van de sociale basis en met specifieke aandacht voor de stadsdelen met een hoog percentage doelgroepkinderen;
- de betrokkenheid van ouders bij het uitwerken van dit aanbod.

De inzet van de genoemde voorzieningen zal zich veelal concentreren op of rondom de scholen met de grootste populatie aan doelgroep-leerlingen.

Spelinloop

Achterstand begint al heel vroeg. Wanneer er tussen ouders en het jonge kind weinig of geen interactie plaats vindt, omdat er thuis bijvoorbeeld niet gepraat, gezongen en voorgelezen wordt, komt de ontwikkeling van een kind onvoldoende op gang.^[1] Dat uit zich vaak in de taalontwikkeling, maar kan op meerdere facetten in de ontwikkeling een negatief effect hebben. Ouders spelen hierin een essentiële rol en hun betrokkenheid is daarom van wezenlijk belang.

Een deel van de ouders van doelgroepkinderen heeft extra aandacht nodig. Door stress, armoede en bijvoorbeeld geen, of beperkte kennis van het Nederlands zijn deze ouders zich vaak onvoldoende bewust van hun eigen rol in de ontwikkeling van hun kind. Ook maakt deze groep nu geen of onvoldoende gebruik van de spelinloop en ook van de voorschool, ondanks stimulans van de jeugdgezondheidszorg. De reden hiervoor is onzekerheid bijvoorbeeld bij ouders met een verstandelijke beperking, of omdat ze er geen ruimte voor hebben door stress. De achterstand die kinderen hierdoor oplopen, is vaak niet meer in te halen. Uit longitudinaal onderzoek naar het effect van de voorschool blijkt namelijk dat met een goede voorschool deze kinderen de helft van de achterstand inlopen^[2]. Vandaar dat de investering in deze gezinnen eerder moet worden ingezet.

Deze groep is zeer gebaat bij extra individuele coaching, naast het basisaanbod. Met extra aandacht kunnen zij leren hoe ze hun kind kunnen stimuleren en begeleiden. Ook kan deze coaching helpen de stap te nemen naar de spelinloop en vervolgens naar de voorschool.

Tijdens het eerste levensjaar van een kind is er veel contact met de ouders vanuit het OKT. Daarna valt er voor veel ouders een gat tot de voorschool begint. Dit gat wil het college dichten via de spelinloop.

In alle stadsdelen vinden nu al spelinlopen plaats. Ouders worden via het OKT gestimuleerd om hier naar toe te gaan. Spelinlopen zijn gericht op:

- begeleiden van ouders zodat zij ontdekken hoe zij kunnen spelen met hun kind en leren hoe zij de ontwikkeling van hun kind zo optimaal mogelijk kunnen stimuleren;
- ontmoeting van jonge ouders met andere ouders om isolement tegen te gaan;
- via de spelinloop ouders bekend maken met de voorschool en stimuleren om hun kind aan te melden bij de voorschool.

^[2] onderzoek precool, Leseman, van Veen 2017

Het college investeert extra in het basisaanbod van de spelinloop omdat de capaciteit nu niet voldoende is en om via extra aanbod de groep ouders van doelgroepkinderen te bereiken die nu niet aankomt bij de spelinloop en vervolgens ook niet bij de voorschool. Van de doelgroep kinderen gaat ruim 70-75% naar de voorschool. Onder andere door een betere instroom op de spelinloop wil het college dit verbeteren en zo de doorstroming naar de voorschool van kinderen tussen de 2 en 2,5 jaar nog verder vergroten. Bij de uitwerking van deze plannen zal de jeugdgezondheidszorg uitdrukkelijk betrokken worden.

Ambitie Spelinloop: extra investering à € 1,3 miljoen

Ambitie Spelinloop - Op dit moment worden er ongeveer 1.200 kinderen bereikt met de spelinloop. Het college streeft ernaar het bereik te verdubbelen met doelgroepkinderen (leeftijd 1 tot 2,5 jaar). Hiermee vergroten we het bereik tot ca 2.400 kinderen en hun ouders.

Van de ongeveer 17.000 kinderen in de leeftijd van 1-2,5 jaar lopen ca 4.000 kinderen het risico achterstanden te ontwikkelen. Op dit moment nemen er ongeveer 1.200 kinderen met hun ouders deel aan de spelinloop, doelgroep en niet-doelgroepkinderen. Het streven is dit aantal te verdubbelen naar 2.400 en deze aanvullende voorzieningen voornamelijk op doelgroepkinderen te richten. Dit kost circa €800.000 per jaar extra bovenop de € 800.000 die de stadsdelen nu aan de spelinlopen uitgeven.

Een deel van de ouders van doelgroepkinderen heeft extra aandacht nodig. Het gaat hierbij om ca. 10% ofwel 400 gezinnen. Voor deze groep wordt extra individuele coaching ingezet, naast het basisaanbod. Dit extra aanbod kost € 500.000 per jaar.

Brede talentontwikkeling (bto)

De ongelijkheid die op vroege leeftijd ontstaat, wordt vervolgens nog groter doordat hoger opgeleide ouders niet alleen zelf meer stimulans meegeven aan hun kinderen, maar ook (kunnen) investeren in allerlei extra activiteiten voor hun kind². Dit varieert van muzieklés en sportclubs tot particuliere huiswerkbegeleiding. Deelname aan deze activiteiten zorgt ervoor dat de kinderen die hier gebruik van kunnen maken, zich veel breder ontwikkelen en daardoor meer toegerust zijn op de eisen die de maatschappij aan hen stelt. Daarom investeert het college ook extra in de brede talentontwikkeling voor kinderen van 6 – 12 jaar, zoals dat na schooltijd op de scholen en in de wijken wordt aangeboden.

In het onderwijs ligt de nadruk op schoolse basisvaardigheden. Er is minder aandacht is voor het ontdekken en cultiveren van andere talenten (creatief, sportief, technologisch, sociaal, organisatorisch).³ Vanuit de Kansenaanpak PO faciliteert het college de scholen om extra in te zetten op het tegengaan van onderwijsachterstanden.

Door, aanvullend hierop, de toegankelijkheid voor deze groep kinderen via gesubsidieerd aanbod te vergroten, kan de gemeente effecten van verschillen in sociaal economische status

² Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat ouders in de hogere inkomensgroepen de laatste decennia steeds meer van hun inkomen zijn gaan investeren in de brede educatie van hun kinderen, vooral via buitenschoolse activiteiten. Reardon (2013), in Leseman, P. (2019)

³ Leseman, P. (2019). *Position paper rondetafelgesprek Tweede Kamer samenwerking kinderopvang en onderwijs dd. 22-11-2018*

verminderen.⁴ Het versterken van bto dient daarmee verschillende doelen ten aanzien van kansengelijkheid:

- het bevorderen van toekomstkansen van jonge Amsterdammers door in te zetten op brede talentontwikkeling, in aanvulling op de inzet binnen schools (via o.a. de Kansenaanpak);
- een informeel aanbod als een verlengde van de formele schooldag op schoollocaties en in de wijken;
- persoonsvorming staat voorop, maar verbinding tussen verschillende talentgebieden van bto met cognitieve vakken is juist voor leerlingen met risico op onderwijsachterstand waardevol (denk aan verruimen van woordenschat, ruimtelijk inzicht, et cetera);
- betrekken van ouders bij het naschools aanbod;
- meer verbinding aanbrengen om binnenschoolse en naschoolse activiteiten in een doorgaande (leer)lijn aan te bieden aan kinderen. Partners die hierin gezamenlijk optrekken zijn scholen, culturele instellingen, organisatoren en uitvoerders van bto.

Ambitie bto: extra investering à ca €1.000.000

Ambitie bto - In de huidige situatie wordt er een flink aantal leerlingen bereikt. Het college streeft naar een aanbod voor 40% van alle jongeren (groep 3 t/m groep 8 basisonderwijs), waarbij er voor 15% van de leerlingen met een verhoogd risico op (het oplopen van) een onderwijsachterstand extra budget beschikbaar is. Juist onder deze groep wil het college het bereik en de deelname verder vergroten.
Door de toevoeging van ca €1.000.000 werkt het college toe naar de ambitie om ca 2.000 kinderen extra te bereiken.

In de huidige situatie wordt er een flink aantal leerlingen door de stadsdelen bereikt. Het college streeft naar

- een aanbod voor 40% van alle jongeren (groep 3 t/m groep 8 basisonderwijs),
- waarbij er voor 15% van de leerlingen met een verhoogd risico op (het oplopen van) een onderwijsachterstand extra budget beschikbaar is om juist onder deze groep het bereik en de deelname te vergroten.

Informeel onderwijs, mentoraten en huiswerkbegeleiding (10-14 jaar)

Vanuit de onderwijsinspectie is geconstateerd dat: "wanneer we kinderen met dezelfde intelligentie vergelijken, we zien dat leerlingen met hoogopgeleide ouders twee keer zo vaak doorstromen naar een hoger onderwijsniveau". Dit speelt ook in Amsterdam. Met schoolbesturen en scholen wordt dit besproken en gekeken wat hieraan gedaan kan worden (o.a. middels de Kansenaanpak VO).

We zien dat veel hoger opgeleide ouders, soms al op de basisschool, particuliere coaching en huiswerkbegeleiding voor hun kinderen regelen waardoor de verschillen verder vergroten. Dat betekent dat het soms zinvol is om ook tijdig extra te investeren in mentoraten en coaching voor kinderen waarvan de ouders dit niet kunnen betalen. Deze inzet richt zich op kwetsbare jongeren, die bijvoorbeeld een rolmodel missen, geringe ondersteuning krijgen van thuis, of om andere redenen de binding met school dreigen te verliezen en mede daardoor mogelijk vroegtijdig school verlaten of hun schoolloopbaan niet succesvol kunnen afronden.

⁴ Leseman, P. (2019). *Position paper rondetafelgesprek Tweede Kamer samenwerking kinderopvang en onderwijs dd. 22-11-2018*

Extra leerondersteuning voor leerlingen met het risico op achterstanden blijft lopen via het onderwijs (bijvoorbeeld door middel van verlengde leertijd ondersteund vanuit de Kansenaanpak), zoals ook verschillende wetenschappers adviseren.

Het versterken van het aanbod informeel onderwijs (mentoraten, coaching en soms ook vormen van huiswerkbegeleiding) richt zich op:

- het bieden van extra tijd, positieve aandacht en versterking van de (persoonlijke en cognitieve) vaardigheden aan jongeren die dat nodig hebben, zodat ze hun potentie op school beter kunnen realiseren;
- het versoepelen van de overstap van het primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs door ondersteuning van de ouders en hun kinderen, en aanvullend ondersteunen van ouders en kinderen bij het gesprek op school over het schooladvies;
- een groepsmentoraat is gericht op het ontwikkelen van studievaardigheden en sociale competenties van leerlingen uit sociaal zwakkere milieus (het 'leren' leren) stimuleren van zelfontwikkeling en zelfontplooiing, aandacht voor spreekvaardigheid en voor actualiteiten in de samenleving;
- een individueel mentoraat werkt vanuit de thuissituatie en is bedoeld voor zowel het bevorderen van de sociale vaardigheden, zelfontwikkeling en zelfontplooiing als het ondersteunen van risicoleerlingen bij de overgang van primair onderwijs naar het voortgezet onderwijs.

Om dit doel te realiseren is nauwe samenwerking met het onderwijs (PO en VO) gericht op de inhoudelijke afstemming tussen school en aanbieder en het bieden van maatwerk voor de betreffende leerlingen een voorwaarde. Alleen op deze manier kan ondersteuning duurzaam bijdragen aan het realiseren van het potentieel van de deelnemende leerlingen.

Ambitie Mentoraten: extra investering à ca € 1,2 miljoen

Ambitie Mentoraten - Op dit moment worden er ongeveer 2.400 leerlingen bereikt. Het college streeft ernaar om ca 50% van alle jongeren (groep 5-6 basisonderwijs t/m tweede klas voortgezet onderwijs) met een verhoogd risico op (het oplopen van) een onderwijsachterstand, te ondersteunen via vorm van mentoraat of coaching. Door de toevoeging van ca €1,2 miljoen hopen we ca 1.400 extra leerlingen te bereiken.

Op dit moment worden er ongeveer 2.400 leerlingen bereikt met het huidige aanbod. Het college streeft ernaar om:

- 50% van alle jongeren (groep 5/6 basisonderwijs t/m tweede klas voortgezet onderwijs) met een verhoogd risico op (het oplopen van) een onderwijsachterstand, te ondersteunen via vorm van mentoraat of coaching (ca 8.500 leerlingen in totaal).

Inzet intensivering

Bij het verdelen van de extra middelen, wordt zoveel mogelijk aangesloten bij het nieuwe verdeelmodel voor de middelen voor de sociale basis. Dit model wordt ontwikkeld als onderdeel van het binnenkort door de raad vast te stellen 'Samen vooruit, stedelijk kader voor de Sociale Basis 2020-2023'. Door gebruik te maken van dit model, kan gericht ingezet worden daar waar

dat het hardste nodig is. Bij het bepalen van de opgave per gebied kijken we hierbij naar de jeugdigen uit de doelgroep in de buurt⁵.

Belangrijke voorwaarde voor het realiseren van de genoemde ambities is dat de stadsdelen de huidige uitgaven op niveau houden (€8,5 miljoen per jaar voor de drie gezamenlijke voorzieningen), zodat deze extra investeringen ook leiden tot een daadwerkelijke intensivering van het aanbod.

Tot slot

Met deze extra investering in de sociale basis voor de jeugd levert het college een stevige bijdrage aan gelijke kansen voor kinderen (en hun ouders) in Amsterdam.

Zoals in de brief 'Onderwijsvisie 2019-2025' aangegeven, begint kansengelijkheid met kwalitatief goed (voorschools) onderwijs op alle Amsterdamse scholen in een goed schoolgebouw, waar kinderen (passend) aanbod krijgen en een begin maken met het werken aan hun toekomstperspectief. Via het stedelijk plan kansengelijkheid voor de jeugd werken we aan het tegengaan van belemmeringen en het stimuleren van bevorderende factoren die de ontwikkeling van kinderen beïnvloeden. Dat is ook nodig om ieder kind, los van zijn of haar achtergrond, gelijke kansen te bieden.

Met vriendelijke groet,
Namens het college van burgemeester en wethouders,

Marjolein Moorman
Wethouder Onderwijs

⁵ We baseren ons hierbij op de Amsterdamse definitie van doelgroep-leerlingen zoals vastgesteld in beleidsplan Kansenaanpak Primair Onderwijs, vastgesteld november 2017 en de doelgroep zoals gedefinieerd voor de voorschoolse educatie